

رصد عمومی در بوستان غدیر

آسمان خانه مطیعی

برای کسی که سال‌ها آسمان را دنبال کرده، بعضی پدیده‌ها را نمی‌توان به بعد موکول کرد. یک مراسم خانوادگی تکرار می‌شود، اما یک پدیده نجومی شاید فقط یک بار در طول عمر قابل مشاهده باشد. مطیعی در انتخاب میان این دو، تردیدی ندارد. او می‌گوید: بین مراسم عادی خانوادگی و پدیده‌های نجومی، انتخاب اول من پدیده نجومی است؛ چون تکرار شدنی نیست. علاقه به نجوم در زندگی خانوادگی مطیعی جریان دارد. او می‌گوید: اغلب زمان‌هایی که همراه خانواده به بیرون از شهر یا باغ دوستان و آشنایان می‌رویم، تلسکوپ را با خودم می‌برم تا رصد خانوادگی داشته باشیم، چون اغلب اطرافیانم نیز به این کار علاقه مندهستند. لبخندی بر لبان او می‌نشیند و می‌گوید: بسیاری از خانواده‌ها وقتی دور هم جمع می‌شوند، درباره مسائل اقتصادی یا سیاسی صحبت می‌کنند، اما در جمع خانوادگی ما بیشتر درباره نجوم و رصد ستارگان صحبت می‌شود؛ به خصوص درباره مسائلی که در فضای مجازی مطرح می‌شود. علاقه خانوادگی به نجوم باعث شده است دیگر اعضای فامیل هم گاهی در برنامه‌های رصد با ما همراه شوند.

فیلم‌های تخیلی، دور از واقعیت نجوم

در فیلم‌های علمی تخیلی مرتبط با فضا، تصاویر عجیب سیارات و داستان‌های سفر به فضا برای ما جذاب است. این بار می‌خواهیم ماجرای این فیلم‌ها را از زبان یک متخصص علم نجوم بشنویم.

مطیعی می‌گوید: فیلم‌های سینمایی فضایی تخیلی دارند و بخش‌هایی از آن‌ها از نظر نجومی درست نیست. یک منجم چیزهایی را می‌بیند که مخاطب عادی متوجه آن نمی‌شود. شاید کسی که پیش زمینه علمی و نجومی ندارد، از این فیلم‌ها بیشتر لذت ببرد. اما برخی از صحنه‌ها از نظر نجومی درست نیستند و ما اصلاً با آن‌ها ارتباط نمی‌گیریم.

در کنار این موضوع، او درباره آینده سفرهای فضایی نیز نگاه واقع‌بینانه‌ای دارد. به باور او، ایده زندگی انسان روی ماه یا مریخ بیشتر از آنکه در شرایط فعلی عملی باشد، یک آرزوی قدیمی بشر و ابزاری برای ایجاد علاقه و سرمایه‌گذاری در علوم فضایی است. او توضیح می‌دهد: فضای مریخ محدودیت‌هایی برای زندگی دارد. نیاز به پوشیدن دائمی لباس‌های فضایی و مشکلات روانی زندگی در محیطی بسته، با آنچه در فیلم‌های سینمایی دیده می‌شود، تفاوت زیادی دارد.

اگر کسی بخواهد تازه وارد دنیای رصد شود، مطیعی بعد از سال‌ها فعالیت، یک توصیه مهم به او دارد: قبل از خرید تلسکوپ، نجوم را یاد بگیرید.

او تلسکوپ را به خودروتشبییه می‌کند: وسیله‌ای که بدون یادگیری روش

استفاده از آن، چندان به کار نمی‌آید. به گفته او، برخی تلسکوپ‌های موجود در بازار قیمت‌های زیادی دارند و خرید آن‌ها بدون داشتن دانش و تجربه لازم، توجیه اقتصادی ندارد. علاقه‌مندان می‌توانند با هزینه بسیار کمتر در برنامه‌های رصد عمومی رصدخانه دانشگاه فردوسی شرکت کنند.

گم شدن ستاره‌ها در نور

شاید برای کسی که در شهر زندگی می‌کند، دیدن چند ستاره در آسمان اتفاق عجیبی نباشد؛ اما از نگاه یک منجم، آسمان شهر فاصله زیادی با آسمان واقعی شب دارد. دلیلش چیزی است که مطیعی از آن به عنوان «آلودگی نوری» یاد می‌کند: نوری که قرار است خیابان و معبر را روشن کند، اما بخش زیادی از آن به سمت آسمان می‌تابد و مانع دیده شدن ستاره‌های می‌شود. مطیعی می‌گوید: در شب شاید بتوانید کمتر از بیست ستاره را ببینید، در حالی که اگر شرایط مناسب باشد، بین ۷ تا ۹ هزار ستاره را می‌توان مشاهده کرد.

او در این باره توضیح می‌دهد: در شهرهای بزرگ، نورهای مصنوعی شبیه نور خورشید، جو را روشن می‌کنند و همین مسئله مانع دیده شدن بسیاری از اجرام آسمانی می‌شود. بنابراین اگر کسی بخواهد آسمان واقعی را ببیند، باید از شهر فاصله بگیرد.

خاطرات رصد ستارگان در روستا

وقتی از دکتر مطیعی می‌خواهیم از خاطراتش برایمان بگوید، برگزاری اولین رصد عمومی در سال ۱۳۸۱ و آخرین رصد در ۱۹ شهریور امسال برایش خاطره‌انگیزتر است.

او تعریف می‌کند که نخستین برنامه رصدشان به سال ۱۳۸۱ در روستای سربالا، اطراف رباط سنگ تربت حیدریه برمی‌گردد. یکی از معلمان فعال و مشتاق روستا از اعضای انجمن نجوم دعوت کرد تا برای مردم، برنامه رصد برگزار کنند. استقبال روستاییان فراتر از انتظار آن‌ها بود. تمام روستا بسیج شده بودند تا یک رصد خوب برگزار شود. مدرسه را در اختیار آن‌ها گذاشتند. حتی در شب، برق روستا را به خاطر برنامه رصد خاموش کردند.

برای مطیعی و دوستانش، دیدن این میزان علاقه مردم یک روستا به نجوم، خاطره‌ای ماندگار شد.

شهریور سال جاری، نمونه دیگری از همین علاقه را در روستای قاسم‌آباد شهرستان بجنستان تجربه کردند.

مطیعی می‌گوید: ۱۹ شهریور امسال برای برگزاری برنامه رقابت رصد «صوفی» به این روستا رفتیم. همه روستا به استقبال گروه آمده بودند و حدود هشتاد درصد شرکت‌کنندگان برنامه را کودکان تشکیل می‌دادند. به همت دهیار روستا کتابخانه خوبی برای بچه‌ها تهیه کرده بودند و سطح اطلاعات و علاقه آن‌ها برای گروه نجومی ما بسیار جالب بود. شب، زمانی که گروه برای رقابت رصدی از روستا فاصله گرفت، هوا طوفانی شد، اما شرکت‌کنندگان تا آخرین لحظه پای کار ماندند.

دنباله دار هولمز - سال ۱۳۸۶

سحابی جبار سحابی M43 و خوشه باز ستاره‌ای NGC 1977 - سال ۱۳۸۶

زحل، سیاره‌ای که هنوز برایم تکراری نیست

سال‌ها کار و زندگی با آسمان، علاقه مطیعی به بعضی از اجرام آسمانی را بیشتر کرده است. از او می‌پرسیم کدام سیاره را بیشتر دوست دارد، جوابش سیاره زحل است. اما انتخاب زحل فقط به زیبایی حلقه‌هایش بر نمی‌گردد. برای او، زحل بخشی از خاطرات نخستین سال‌های رصدش هم هست. او می‌گوید: وقتی از پشت تلسکوپ به این سیاره نگاه می‌کنید، حلقه دور آن، قمرها و سایه حلقه روی کره دیده می‌شود. تمام این‌ها در کنار هم خیلی زیباست. دکتر مطیعی درباره زیبایی آسمان تعریف می‌کند: سال‌هاست زحل را دنبال می‌کنم. حدود ۲۹،۵ سال زمینی طول می‌کشد تا این سیاره یک بار به دور خورشید بچرخد. از سال ۱۳۷۳ تا امروز چرخش یک دور کامل آن را دیده‌ام. با این حال، هنوز دیدنش برایم تازگی دارد و جذاب است.

نجوم بیرون از دانشگاه

فعالیت دکتر مطیعی به دانشگاه محدود نبود. از اوایل دهه ۸۰، نجوم آماتوری در ایران رونق بیشتری گرفت. برنامه‌های عمومی و فعالیت‌های آموزشی باعث شد آسمان شب برای افراد به موضوعی جذاب تبدیل شود.

سال ۱۳۸۶، با ثبت انجمن نجوم مشهد که یکی از قدیمی‌ترین مجموعه‌های نجومی فعال و ثبت شده در مشهد است، فعالیت‌ها شکل منسجم‌تری پیدا کرد و ارتباط با دستگاه‌های دولتی و مجموعه‌های مختلف برایشان آسان‌تر شد. یکی از برنامه‌های خاطره‌انگیز آن دوره، «ماه نجوم» در سال ۱۳۹۰ بود؛ برنامه‌ای که با همراهی شهرداری مشهد برگزار می‌شد و حدود ۹ هزار نفر مخاطب داشت. در این طرح اتوبوس‌ها در طول هفته، علاقه‌مندان را از شهر به برج رادکان می‌بردند تا مردم بتوانند دور از نورهای شهری، آسمان را تماشا کنند.

برای مطیعی، رصد فقط نگاه کردن به چند ستاره نیست؛ ترویج علم و آشناسدن مردم با آسمان، بخشی از هدف فعالیت‌های نجومی اوست.